

ЛИЛИК ДВОКОЛІРНИЙ — *VESPERTILIO MURINUS*

Номенклатура

Повна наукова назва виду: *Vespertilio murinus* Linnaeus, 1758.

Ряд Кажани — Vespertilioniformes (syn. Chiroptera)

Родина Лиличкові — Vespertilionidae Gray, 1821

Таксономічна характеристика

Один з 3 видів роду; у фауні України один вид роду. Відноситься до триби Vespertilionini (Павлинов і Россолимо 1987). Географічна мінливість виду не виявлена (Абелєнцев і Попов 1956).

Біологічна характеристика

Кажан середніх розмірів. Типовий перелітний вид. У місцях літування з'являється в березні або квітні. Надає перевагу різноманітним надземним сховищам: дуплам, горищам та порожнинам будівель, щілинам в скелях і берегових урвищах тощо. Самки утворюють невеликі колонії (до 50 ос.), іноді спільні з іншими видами. Найчастіше вони розміщуються в дуплах і на горищах. Молодь з'являється в середині червня. Виліт на полювання відбувається порівняно пізно. Політ лилика двоколірного швидкий і спритний, схожий на політ вечірниць, триває до ранку. Протягом серпня починаються осінні міграції, за характером і напрямом подібні до інших перелітних видів.

В межах України зимує тільки на Закарпатті. Хоча донедавна зимівлі виду на території нашої країни були невідомі, наші спостереження на Рахівщині протягом останніх п'яти років дозволяють стверджувати про регулярну зимівлю лилика в Закарпатті. Кажани прилітають сюди в жовтні і до залягання в сплячку ще кілька тижнів продовжують літати. Тварини зимують переважно в будівлях: в різноманітних порожнинах та міжвіконному просторі. Не виключена можливість зимівлі і в підземних сховищах. Загалом вид холодо- та світлолюбний. Місця зимівель покидають в березні, відразу після пробудження.

Оцінка стану та чисельності популяцій

Загалом лилик двоколірний, не зважаючи на досить широке розповсюдження в Україні, є рідкісним і нечисленним видом¹⁵. Високої чисельності досягає лише в районі Сивашів (Абеленцев і Попов 1956). На території Українських Карпат зустрічається надзвичайно рідко і його чисельність тут складає кілька десятків особин (Крочко 1992). Наші дані свідчать, що цей вид регулярно і в досить значній кількості зимує на Закарпатті, зокрема в його східній частині. Окремі зимувальні колонії нараховували близько 100 особин, хоча переважно їх обсяг складав 5–10 особин.

Географічне поширення

Територія України повністю входить в ареал лилика двоколірного, але зустрічається він тут спорадично. Заселяє гірські і рівнинні райони, лісову і степову зону, мешкає в населених пунктах. В Українських Карпатах поширення сягає висоти 1000 м (Крочко 1992).

Категорія охорони в Україні

Лилик двоколірний охороняється в Україні лише на основі Закону «Про тваринний світ» (1993). Вид потребує включення до «Червоної книги України» з наданням 4-ї категорії за діючою 5-бальною системою охоронних категорій (Загороднюк та ін. 1997; 1998).

Зміни стану популяцій та фактори вразливості

Лилик двоколірний не належить до групи дуже вразливих видів і протягом останніх 50 років суттєво не змінив своєї чисельності. Це обумовлено його високою пластичністю при виборі сховищ та оселищ. Реальними загрозами для виду є деградація ландшафтів та забруднення довкілля.

Утримання і розведення у неволі

Автор неодноразово влаштував перезимівлю лилика в штучних умовах, і всі такі спроби були успішними. Про інший досвід утримання чи розведення виду в неволі нам не відомо¹⁶.

¹⁵ Останнім часом з'явилося багато інформації про відносно високу чисельність і поширення виду у більшості районів України (див. розділ 6). — *Прим. ред.*

¹⁶ Певний досвід утримання лилика двоколірного в неволі накопичений фахівцями з Київського зоопарку (В. Тищенко) та Інституту зоології НАНУ (І. Загороднюк). При виборі сідал надає перевагу вузьким щілинам, воду майже не вживає, обсяг корму — 2–3 зофобуси за добу. В активному стані, особливо під час годування, веде себе не-

Заходи охорони і рекомендації щодо збереження

Вид не потребує особливих форм охорони.

Прогалини у знаннях про вид в Україні

Основною проблемою є відсутність достовірної інформації про стан виду в Україні загалом. З багатьох регіонів немає жодних даних про цей вид, з інших ці дані застаріли. Це особливо дивно, оскільки лилик є чи не найкращим об'єктом для спостережень, і його сигнал знаходиться в межах слухового діапазону людини (частота сигналу близько 10–15 кГц).

Цитована література

- Абелснцев В. І., Попов Б. М.* Ряд рукокрилі, або кажани — Chiroptera // Фауна України. Славці. Київ: Вид-во АН УРСР, 1956. — Том 1, вип. 1. — С. 229–446.
- Загороднюк І., Покинъчереда В., Киселюк О., Довганич Я.* Теріофауна Карпатського біосферного заповідника. — Київ: Ін-т зоол. НАНУ, 1997. — 60 с. (Додаток 5 до «Вестн. зоології»).
- Загороднюк І., Жила С., Покинъчереда В.* Теріологічна школа-семинар «Славці у Червоній книзі» // Вестник зоології. — 1998. — Том 32, № 5-6. — С. 149–150.
- Крочко Ю. И.* Рукокрылые Украинских Карпат: Автореф. дис. — докт. биол. наук. — К., 1992. — 34 с.
- Павлинов И. Я., Россолимо О. Л.* Систематика млекопитающих СССР. — Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1987. — 285 с. — (Сб. Тр. Зоол. музея МГУ; Т. 25).

В. Покинъчереда

спокійно і галасливо. Особливості проходження вагітності, пологів та вигодовування малят прослідкував В. Тищенко (у друці). — *Прим. ред.*